

Захара Ігор С. – канд. філос. наук, професор, ЛНУ (Львів)
Ханас У.Я. – пошукувач (Ужгород)

ПРОБЛЕМИ ІСТОРИКО-ФІЛОСОФСЬКОГО ТЛУМАЧЕННЯ НЕФІЛОСОФСЬКОГО ТЕКСТУ
(на основі аналізу творчості Михайла Коцюбинського)

Повноцінна історія філософської думки того чи іншого народу неможлива без врахування аналізу нефілософських текстів його репрезентантів. Історична доля української філософії складалася таким чином, що вагомі філософські ідеї отримували свій вираз у творах, які не належать до професійної філософської літератури. Одним з прикладів цього може служити філософська культура доби Київської Русі. Власне тоді філософія розвивалась в рамках релігійної свідомості, а сама філософія була «інобуттям» теології. Українським вченим вдалося виокремити філософський зміст з цієї, так би мовити парафілософської літератури. Те саме можна сказати про наступний історико-філософський період, який припадає, скажімо, на XVII сторіччя, в якому предметом дослідження може бути історико-філософський зміст полемічної літератури, тобто деякі проблеми соціальної філософії. Кінець XIX – початок XX ст. цікавий тим, що в Україні отримують права громадянства такі потужні течії філософії того часу як позитивізм і екзистенціалізм. Останній в більшості випадків отримує свій вираз у художній літературі взагалі, і в творчості Михайла Коцюбинського зокрема. Про те, що ідеї екзистенціалізму знаходять своє місце у творах цього письменника, засвідчують навіть дисертаційні дослідження останніх років, які робили і непрофесійні філософи, а філологи, наприклад: К. Хаддад «Екзистенційний дискурс у творчості М. Коцюбинського», Л. Міхалінчик «Творчість Коцюбинського в руслі «філософії життя», Л. Назаревич «Екзистенційність як філософська та художня домініанта української малої прози кінця XIX – початку XX століття» та інші.

Літературно-філософська спадщина М. Коцюбинського є вдячним матеріалом для вивчення специфіки джерел вітчизняної історії філософії, а також аналізу окремих проблем, які є особливо актуальними в наш час. До них належать, зокрема проблеми філософської антропології. Доцільність залучення в історико-філософському аналізі художніх творів М. Коцюбинського обумовлена перш за все тією методологічною та світоглядною функцією, яку несе філософія у системі форм суспільної свідомості. Практика конкретних історико-філософських досліджень доводить залучення суспільно-політичних, конкретно-наукових, художніх та інших текстів в об'єкт історико-філософського аналізу. Звичайно, звернення до нефілософських текстів вимагає від історика філософії виконання деяких додаткових операцій, пов'язаних з виокремленням філософських ідей, які містяться в цих тек-

стах. Складність таких процедур обумовлена, зокрема, особливостями, що характеризують специфіку співвідношення між різними семіотичними системами. Адже кожна форма суспільної свідомості має свої поняття, категорії, термінологію, володіє своєю внутрішньою силою, яка здатна здійснити свій вплив на реципієнта. Однак вичленення філософського змісту з тексту, написаного неспецифічною для філософії мовою є дуже складною і кропіткою працею. Звичайно, високохудожня література завжди має глибоко філософський зміст. Цінителі поезії вважають, що вірші пишуться для того, щоби сказати більше, ніж це може зробити проза. А М. Коцюбинський якраз і належить до таких майстрів слова, які пишуть поетичну прозу. Адже ця проза якраз і є поетичною і містить високий пізнавальний потенціал. Дослідника, який приступає до вирішення такого завдання, чекає багато труднощів. Подолати їх можна буде тоді, коли вдасться коректно реконструювати і викласти філософськи значимі ідеї, що закладаються в суттєво трансформованому вигляді в нефілософському тексті. Ось чому слід розширити аргументацію на користь звернення до такого типу текстів в процесі історико-філософського тлумачення. Коцюбинський не писав спеціальних філософських трактатів, не займався спеціально питаннями філософської антропології, але його твори дають дуже багатий ілюстративний матеріал для цієї галузі філософського знання. Вони не тільки доповнюють теоретичні розробки істориків філософії, а й уточнюють, або спростовують певні розумисли антропологічного характеру. Роботу історика філософії полегшує те, що письменник часто використовує окремі поняття і терміни, які мають пряме відношення до філософії людини, зокрема – зовнішня і внутрішня самотність, «Я» і Інший, монологічність і діалогічність філософського мислення, у його художній прозі знаходять своє місце і такі екзистенціали людського буття як страх, любов, свобода, вибір. Складніше вести мову, наприклад, про родову бівалентність людського буття, про етнонаціональний чинник як вияв людської екзистенції тощо. Розглядаючи питання такого роду, слід уникати спрощення, натяжок чи вульгаризації. Не варто довільно утворювати квазіакадемічні філософські терміни чи поняття, які іноді дозволяють собі філологи, що розглядають творчість письменника під кутом зору філософії. Як приклад цього можна навести такі вирази: «імпресіоністична філософія» або «імпресіоністичний світогляд» тощо. Однак позитивне вирішення цих завдань дає змогу розширити нашу уявлення про складний історико-філософський процес в Україні досліджуваного періоду.

З М І С Т

Вандышев В. Н. Метафізика языка и текста.....	3
Yedynak S. W. Problematy etyki w kręgu szkoły Lwowsko-Warszawskiej.....	6
Сломский В. С. Сёрен Кьеркегор о проблемах этики и о языке музыки.....	8
Швачко С. О. Лінгвокогнітивні аспекти вторинних конструювань.....	11
Ковальчук В. Ю. Дидактичні аспекти комунікації.....	14
Смельянова Н. М. Містична реальність в образотворчості М. Гоголя.....	16
Арутюнов В. Х., Свиницкий В. Н. Логическая структура вопросно-ответной или диалогичной формы текста.....	19
Балджи М. Д. Спадщина М.В. Гоголя як джерело підвищення якості навчально-виховного процесу.....	20
Павлова Т. С. Метафізика філософського тексту та методологія філософського дослідження.....	22
Кострюкова Л. О. Сращенность жанра и стиля в философских произведениях.....	24
Кобякова І. К. Онтологія та лінгвістичне буття авторських гумористичних висловлювань у парадигмі малих текстів.....	26
Шудрик И. А. Журнал "Вера и разум" о жизни и лит. деятельности Н.В. Гоголя.....	28
Щедрин А. Т. Мифогенные процессы в социокоммуникативном пространстве: Слово. Текст. Книга. Компьютер. Сеть.....	31
Захара І.С., Ханас У.Я. Проблеми історико-філософського тлумачення нефілософського тексту (на основі аналізу творчості Михайла Коцюбинського).....	34
Шикула О. Філософський переклад та його специфіка.....	36
Шепетяк О. М. Виникнення та роль мови в концепції Йогана Гердера.....	37
Марійко С. В. Комунікація homo virtualis у соціальному віртуальному середовищі.....	39
Бондаренко А. І. Західноєвропейська філософія ХХ століття й проблеми художнього мово мислення.....	42
Проценко О. В. Комплімент в дискурсі сімейного спілкування.....	44
Усачова К. С. «Оповідання про причі» в творчості Наталени Королеви.....	47
Городыская О. Н. Образ как обоснование человеческой самоидентичности.....	49
Кобяков О. М., Ігнатська О. І. Мова як знакова система.....	51
Жидкова О. О. Особенности межкультурной коммуникации.....	54
Кобелева Д. Л. Философия музыки. Лингвистический поход в исследованиях музы- ки.....	56
Шишкова А. Д. Метафізичний дискурс у поезії Юрія Липи.....	57
Райбедюк Г. Б. Паратекст як маркер інтертекстуального поля дисидентського текс- ту.....	59
Сокирко А. М. Особливості релігійного світогляду М. Гоголя.....	61
Радіонова Г. В. Наративна самоідентифікація: контекст гри.....	63
Шебитченко А. П., Блоха Я. Е. Философская позиция Н.В. Гоголя.....	65
Гапченко О. В. Аналітична філософія як інтелектуальний феномен.....	67
Лебідь А. Є. Інтерпретація: конституювання чи руйнація змісту?.....	70
Авер'янова Н. М. Художньо-образна система багатогранної творчості М. Гоголя.....	72
Бородин С. В. Тексты А.Н. Энгельгарда как источник информации о женском образовании в крестьянской среде.....	74
Воропаєва Т. С. Творча спадщина М. Гоголя: смисловий вимір.....	77
Ковтун Л. І. Творча спадщина М. Гоголя: міфопроєкція образу імперії та його культурно-антропологічний вимір.....	79
Федорченко І. М. Проблема національного характеру у творчості М. Гоголя.....	82